

Azərbaycan xalçaçılığı və dekorativ-təbiiqi sənətinin qədim ənənələrinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsində Kamil Əliyevin mühüm xidmətləri vardır. Böyük sənətkarın ömür kitabına nəzər salmaq, onunla bağlı xatirələri təqdim etmək fikrimizcə oxucularımız üçün maraqlı olardı.

Kamil Müseyib oğlu Əliyev 1921-ci il oktyabrın 22-də Qərbi Azərbaycanda, İrəvan şəhərində dünyaya göz açıb. 1936-cı ildə Bakı Rəssamlıq Məktəbinə qəbul edilib, görkəmli rəssam Əzim Əzimzadənin tələbəsi olub. Burada üç il dekorasiya şöbəsində oxuduqdan sonra müəllimlərinin məsləhəti ilə təhsilini davam etdirməklə yanaşı, "Azərbaycan xalça" birliyində eksperimental laboratoriyada köçürücü rəssam kimi işləməyə başlayır.

XALÇALARDA İLMƏLƏNƏN ÖMÜR

Böyük Vətən müharibəsində (1941-1945) iştirak edən K.Əliyev cəbhədə böyük rəşadət göstərir, 22 orden və medalla vətəna dönür. Ordudan qayıtdıqdan sonra sevimli peşəsini davam etdirən rəssam Azərbaycan xalq dekorativ-təbiiqi sənətini yeni yüksəkliklərə qaldıran, xalça sənətinin incəliklərini qoruyub saxlayaraq onu daha da zənginləşdirən, xalçada rəngarəng naqışlar, rəng çalarları, müxtəlif kompozisiya və süjetlər

yaradan sənətkar kimi tanınır. Onun yaratdığı xalçalardakı texniki mükəmməllik, yüksək səviyyəli rəsm duyumu xüsusilə özünü göstərir.

K.Əliyev ilk portret-xalçasını 1958-ci ildə böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuliyə həsr edib. Sənətkar xalçanın tərəvətli, şux rəngli naqışları ilə Füzulilikasını tamaşaçıya çatdırırmışdı. Xalçanın uğuru rəssamı ruhlandırır və bir müddət keçəndən sonra İma-

məddin Nəsimi və Nizami Gəncəviyə həsr edilmiş xalçaları yaradır. Onun xalça üzərində yaratdığı portretlərdən danışarkən Atatürkün həsr etdiyi portret-xalçasını xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Bu portret-xalça K.Əliyevin ən böyük sənət uğurlarından sayılır. Türkiyənin dövlət rəhbəri Türqut Özal, Süleyman Dəmirəl, bir çox elm və mədəniyyət xadimləri bu sənət əsərinə görə xalçaçı-rəssama hörmət və ehtiramlarını bildiriblər. Kamil Əliyevin 1999-cu ildə yaratdığı ümummilli lider Heydər Əliyevin portreti də onun əsərləri arasında xüsusi yer tutur. Müəllif həmin xalça barəsində demişdi: "Bu əsər üzərində uzun illər işlədim və onu Heydər Əliyevin 75 illik yubileyinə tamamladım. Onun minnətdarlıq dolu dərin ifadəli baxışlarını, həmin gün mənə söylədiyi xoş sözləri heç zaman unutmaram".

Əsərləri Paris, London, Tokio, Ankara, İstanbul, Tehran, Moskva və digər şəhərlərdə nümayiş etdirilən sənətkar Xalq rəssamı fəxri adına, "İstiqlal" ordeninə layiq görülüb. 2005-ci ildə dünyasını dəyişən K.Əliyev barədə sənət həmkarlarının, onunla bir yerdə işləmiş şəxslərin maraqlı xatirələri var.

"Azərbaycan xalça" Elmi Yaradıcılıq İstehsalat Birliyinin baş direktoru Əlisəfa Nuriyev uzun illər onunla bir yerdə çalışıb, ırak dostu olublar. K.Əliyev birliyin direktoru vəzifəsində çalışarkən Ə.Nuriyev onun müavini işləyib. O, rəssamla bağlı xatirələrini bölüşərək, mərhumun işə, sənətə münasibətindən danışdı: "Kamil Əliyev barədə keçmiş zamanda danışmaq çətinidir. Çətin vəziyyətimdə daim xəyalımda onunla danışıq, fikirlərimi onunla bölüşürəm. O, bir bağbandır ki, yaratdığı bağın bəhrəsi tükənməz. Ucaltdığı bu xalq sənəti onu və onun təmsalində xalqımızı ucaldır. Kamil Əliyev yüzlərlə sənətkarın yoluna işiq saçmış ustadır. Özünə və ətrafda-kılara qarşı çox tələbkər idi. Onun iş həyatını fərqləndirən də bu idi. O, işçilərin qarşısına quru tələblər qoymurdu. Əvvəlcə şəraiti yaradır, sonra bizdən iş tələb edirdi. Onun öz iş prinsipləri var idi. Öz sevimli sənəti ilə son gündək bir oldu. Hətta ondan bu barədə soruşanda deyirdi ki, xalça elə bir sənətdir ki, mən sənəti atdım, o, mənə atmadı. Mən xalçaçılıqdan bir müddət uzaqlaşdım, başqa sahələrdə çalışdım. Bu müddət ərzində sənət məni təqib etdi. Sonra yenə sənətimə qayıtdım.

Görkəmli sənətkarın Məhəmməd Füzuliyə həsr etdiyi portret-xalça barədə söz açan Ə.Nuriyev rəssamın dahi şairə böyük sevgi bəslədiyini, onun poeziyasının vurğunu olduğunu bildirdi. Rəssam özü isə sadəcə bunu deyərmiş: "İlk olaraq Füzulinin portretini yaratmaq üçün Allahın mənə buyruğu imiş".

Xalça üzərində dünyanın bir çox məşhur simalarının portretini yaradan K.Əliyev hər əsəri tamamladıqdan sonra fikirləşirmiş ki, bu, onun ən gözəl əsəri olacaq. Amma sonra böyük şübhə növbəti gözəl əsərini

yaradarmış. Ümummilli lider Heydər Əliyevə həsr etdiyi əsər üzərində işləyəndə də xalçaçı-rəssam eyni anları yaşayır və bu əsər ona baxanları heyratlandırır.

K.Əliyevin digər özünəməxsus cəhətini açıqlayan həmsöhbətimiz bildirdi ki, rəssam olduqca həyatsevər və ətrafdakılara hörmətlə yanaşan insan olub. Sənətini sevmə və ucaldan K.Əliyevi tanıyanlar onun bu xarakterini yüksək qiymətləndiriblər: "O, sənətini, vətəninə, xalqını sevmə adamı idi. Böyük Vətən müharibəsindəki iştirakını xatırlatmağım bədsir ki, diəhim anlaşılınsın. Onu başqalarından fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri həyatsevər olması idi".

Kamil Əliyev xalçaçılığa yeni ruh, yeni nəfəs gətirmişdi. Bu sənətdə portret janrının banilərindən olan sənətkar Azərbaycan xalçasının dünyada tanınmasında böyük rol oynayıb: "Onun daha çox portret əsərləri dünyada yayılıb. Bilirsiniz ki, Azərbaycan xalçasını görəndə hər bir kəsə ölkəmiz haqqında təsəvvür yaranır. Çünki Azərbaycan xalçası elə bir gözəlliyə malikdir ki, ona tamaşa edən hər kəs gözəlliyi olmayan, dərin tarixi kökləri olmayan bir xalqın belə sənət əsərini yarada bilməyəcəyini anlayır".

84 yaşında dünyasını dəyişən sənətkar ömrünün son günlərində çox gümrah idi. Onu belə şux saxlayan sənəti, bu sənətə olan sevgisi idi. Əks təqdirdə ömrünün son saatına qədər iş başında olmazdı. Rəssamın həyatının son daqıqalarından danışan Ə.Nuriyev onun son işini Mir Möhsün Ağaya həsr etdiyini dedi: "Yaradıcılıqdan bir an belə ayrı olmurdu. Elə iş başında vəfat etdi. Son tapşırıqlarını mənə verdi. Son anına qədər işinin içində olan insana az rast gəlinir. Sonuncu əsərini də anasına və Mir Möhsün Ağaya həsr edib. Anasının portreti hazır olandan sonra xalçada anasının üzünü sığalladı və dedi ki, anam məni çağırır. Bu, ölümündən iki gün əvvəl olub. Ondan əvvəl isə deyirdi ki, anam yuxuda mənə dedi ki, Ağaya sənədən inciyib. Deyir, mənədən başqa hamının portretini toxuyur. Həmin yuxudan sonra Mir Möhsün Ağanın qohumlarına zəng edir və onun fotolarını gətirirdi. Onun fotosunun üzərində çox işlədi. Prosesin hamısını hazırladı. Toxuma prosesi gedirdi və toxuma Ağanın əl hissəsinə çatan zaman Kamil Əliyev vəfat etdi".

Azərbaycan xalçaçılıq sənətində öz məktəbini yaradan Kamil Əliyevin əsərləri dünyanın görkəmli muzeylərində varsa, deməli o yaşayır. Yetişdirdiyi mütəxəssislər, rəssamlar fəaliyyət göstərdikcə Kamil Əliyevin dəst-xətti görünür.

Sonda onun arzularını xatırlayaq. Sənətkarın arzusu çox olub. Bəzilərini bölüşüb, bəzilərini isə içində, öz əlində saxlayıb. Amma onun hamıya məlum olan bir arzusu olub və bunu gizli saxlaya bilməyib - yeni əsərlər, portretlər yaratmaq.